

**APPENDIX VERGILIANA.  
CATALEPTON. VI. XII.  
TRADUCERE CU ADNOTĂRI**

DOI: 10.35923/978-630-327-052-4/18

**Dana LĂPĂDAT-NICOLA**  
**Liceul Teoretic „Adam Müller Guttenbrunn”, Arad**  
**e-mail: daninikola@yahoo.com**

***Appendix Vergiliana. Catalepton. VI. XII.***  
**Translation with Notes**

**Abstract:** The present work aims to present a variant of the translation for the 6th epigram and the 12th of the *Catalepton* series, contained in the *Vergiliana Appendix*. It is well known that this series of manuscripts was attributed to Virgil, but the authorship of several poems is questioned, considering that the works in question belong to imitators and also admirers of Virgil. On the other hand, specialists who consider that the works may belong to Virgil attribute the difference in style and vocabulary to the author's lack of experience. As these are his works of youth, their author is subject to influences, especially those of new poets whose prominent representative was Catullus. The *Catalepton* was mentioned by both Donatus and Servius as allegedly belonging to Virgil. The 6th epigram should be read in conjunction with the 12th to get an overall picture of the events. However, the characters referred to remain shrouded in mystery. The 6th epigram captures the lyricist's invective on both his father-in-law and son-in-law who are blamed for the unhappiness of a young woman whom the author admires and who is forced to retire to the country from the city because of the harmful behavior of the two. The 12th epigram captures the moment of the wedding between the two aforementioned and its ominous shortcomings.

**Keywords:** *Appendix Vergiliana; Catalepton; epigram; Noctuinus; Atilius.*

**Rezumat:** Prezenta lucrare își propune să prezinte o variantă de traducere a celei de-a 6-a epigrame și a celei de-a 12-a din cadrul seriei *Catalepton*, cuprinsă în *Appendix Vergiliana*. Este bine cunoscut faptul că această serie de manuscrise i-a fost atribuită lui Vergilius, însă paternitatea mai multor poeme este pusă la îndoială, considerându-se că lucrările cu pricina ar aparține unor imitatori, admiratori ai lui Vergilius. Pe de altă parte, specialiștii care consideră că lucrările i-ar aparține lui Vergilius pun diferența de stil și de vocabular pe seama lipsei de experiență a autorului, acestea fiind opere de tinerețe, iar autorul lor fiind supus influențelor, în special celor ale poezilor noi al căror reprezentant de seamă a fost Catullus. *Catalepton* a fost amintit atât de Donatus, cât și de Servius ca aparținându-i lui Vergilius. Epigrama a 6-a trebuie citită împreună cu cea de-a 12-a pentru a avea o imagine de ansamblu asupra evenimentelor. Cu toate acestea, personajele la care se face referire rămân învăluite în mister. Epigrama a 6-a surprinde invectiva autorului versurilor asupra socrului și ginerelui acestuia care se fac vinovați de nefericirea unei tinere pe care autorul o admiră și care se vede nevoită să se retragă la țară de la oraș, din cauza comportamentului dăunător al celor doi. Epigrama a 12-a surprinde momentul căsătoriei tinerilor mai sus menționați și neajunsurile prevestitoare de rău ale acesteia.

**Cuvinte-cheie:** *Appendix Vergiliana*; *Catalepton*; epigramă; *Noctui-nus*; *Atilius*.

*Catalepton*, o serie de cincisprezece poezii diverse în ceea ce privește metrica (unele în senari iambici, altele în distih elegiac), dar și conținutul, unele fiind „epigrame injurioase, care nu se rețin de la nicio îndrăzneală atât în reprezentarea situațiilor cât și în vocabular” (Guțu 1970, 17), face parte din seria de manuscrise atribuite lui Vergilius, treizeci și patru la număr, cunoscută sub numele de *Appendix Vergiliana*, a cărei primă ediție a fost realizată de Josephus Scaliger în 1573. Paternitatea mai multor poeme este pusă la îndoială, însă „este foarte posibil, dacă nu chiar probabil ca *Apendicele* să cuprindă un nucleu vergilian autentic, la care s-au adăugat ulterior opere ale admiratorilor și imitatorilor Mantuanului” (Cizek 1994, 262). *Catalepton* însă îi este explicit atribuit lui Vergilius, atât în lista realizată de Donatus, cât și în cea realizată de Servius. Aceste creații sunt considerate opere de tinerețe, motiv pentru care: „Pe când compunea poemele care alcătuiesc *Catalepton*, Vergilius este probabil că se afla într-o perioadă de incertitudini, fiind gata să

recepteze toate influențele” (Grimal 1997, 218), mai ales pe cele ale poezilor noi, „a căror estetică a adoptat-o, uneori nu fără umor și chiar îndrăznind să o parodieze.” (*ibidem*, 219).

Cea de-a 6-a epigramă din colecția *Catalepton*, alcătuită din doar șase versuri, trebuie citită împreună cu cea de-a 12-a, care oferă informații asupra unor evenimente anterioare celor surprinse în epigrama supusă analizei. Nu există decât supoziții în privința identității celor implicați, informațiile limitându-se la versurile epigramelor. Astfel, epigrama a 6-a surprinde urmările căsătoriei amintite în epigrama a 12-a, avându-i în centru pe Noctuinus și pe socrul său, care reușesc, prin felul lor găunos de-a fi, să o izgonească, de la oraș la țară, pe tânăra, fiică și soție deopotrivă, admirată de autorul versurilor.

*Socer, beate nec tibi nec alteri,  
generque Noctuique, putidum caput,  
tuoque nunc puella talis et tuo  
stupore pressa rus abibit? ei mihi  
ut ille versus usquequaque pertinet:  
«gener socerque, perdidistis omnia.»*

„Tu, socru<sup>1</sup> blestemat<sup>2</sup>, cu tine și cu-a ta copilă  
Și tu, ginere Noctuinus<sup>3</sup>, cap plin de mocirlă,

---

<sup>1</sup> Substantivul în vocativ are menirea de a-l numi pe unul dintre cei asupra cărora este îndreptată tirada autorului, însă cea de-a 12-a epigramă, cu care aceasta face pereche, ne clarifică faptul că este vorba despre Atilius, personaj fictiv din punctul de vedere al unor cercetători. În privința acestui *socer* au mai fost emise și alte teorii, unii specialiști socotind că este vorba despre C. Antonius Hybrida, însă acestea nu s-au putut verifica. O altă descoperire îi plasează, pe socru și pe ginere, în Galia Cisalpină (vezi Rat 1935).

<sup>2</sup> Unii traducători și cercetători au considerat că la baza nefericirii și blestemăției socrului, dovedite de adjectivul în vocativ însoțit de negație, *beate nec*, stă patima sa pentru băutură (vezi Rat 1935), care, pe de o parte, îl îndepărtează de cei apropiați, iar pe de altă parte, îl face să ia decizii nesănătoase, cum ar fi aceea de a-și căsători fata cu un bărbat al cărui caracter este îndoielnic, precum Noctuinus, ca urmare a sărăcirii întregii familii datorită extravaganțelor sale (vezi Fairclough 1918, 493). Nepăsarea personajului față de tot ceea ce-l înconjoară și față de cei din juru-i generează nefericire atât pentru sine însuși, cât și pentru ceilalți, pronumele în dativ, *tibi* și *alteri*, ambele cu valoare de *dativus incommodi*, având menirea de a sublinia acest lucru.

<sup>3</sup> Numele personajului este pus în legătură cu adjectivul *noctuius*(3) „de bufniță” și cu substantivul *noctua*, -ae „bufniță”, ambele cu trimitere la *nox*, -ctis „noapte”,

Acum, de-a voastră nerozie crunt împovărată,  
Va pleca la țară o așa minunată fată<sup>4</sup>?  
Vai de mine! Precum versu-acela mereu folosit:  
«Ginere și socrule, pe toate le-ați prăpădit!»<sup>5</sup>

Cea de-a 12-a epigramă din seria *Catalepton*, redusă ca dimensiune și aceasta, alcătuită fiind din doar nouă versuri, îl surprinde pe Noctuinus, foarte mândru de sine însuși și, cel mai probabil, sub influența alcoolului, în momentul nunții cu fata lui Atilius. Felul de a fi al acestuia sugerează viitoare probleme pe care tânăra le va experimenta în căsnicie.

*Superbe Noctuiue, putidum caput,  
datur tibi puella quam petis, datur;  
datur, superbe Noctuiue, quam petis.*

*Sed, o superbe Noctuiue, non vides  
duas habere filias Atilium?  
duas, et hanc et alteram, tibi dari?*

*Adeste, nunc adeste: ducit, ut decet,  
superbus ecce Noctuinus - hirneam.  
Thalassio, Thalassio, Thalassio.*

„Fudulule Noctuinus, cap stricat<sup>6</sup>, fălos ce ești,  
Ți-e dată, iată, ți-e dată fata pe care-o peștești:  
Fudulule Noctuinus, ți-e dat ceea ce râvnești.

---

sugerând moravurile nu tocmai sănătoase ale ginerelui în cauză. S-au făcut multe presupuneri și în legătură cu acest personaj, unii considerându-l drept întruchipare a senatorului Lucienus, bun prieten al lui Varro, alții a lui Antonius, nepotul lui C. Antonius Hybrida.

<sup>4</sup> Una dintre fetele lui Atilius, admirată de către autorul versurilor, care-i condamnă pe cei doi bărbați vinovați de viața dificilă pe care trebuie să o îndure.

<sup>5</sup> Versul preluat de la Catullus din epigrama scrisă împotriva lui Mamurra, XXIX, face referire la Cezar și la Pompei, ginerele său, care au permis ca Marmurra, favorit al lui Cezar, care făcea parte din armata acestuia, să risipească veniturile provinciilor, sărăcind poporul (vezi Catul 1969, 37-38); autorul epigramei inversează cele două substantive, *gener socerque*, probabil pentru a accentua vina mai mare a soțului față de soția sa, precum și supărarea sa sporită împotriva acestuia.

<sup>6</sup> Epitetul *putidum caput* se regăsește și în epigrama 6, făcând trimitere la modul alterat de a gândi și de a lua decizii a personajului, precum și la caracterul său îndoielnic și dominat de vicii.

Dar, o, fudul Noctuinus, tu oare nu poți pricepe  
Că, totuși, Atilius are nu una, ci două fete?<sup>7</sup>  
Ambele să-ți fie date ție, ca să te desfete?

O, veniți, veniți aproape<sup>8</sup>: căci, după datina veche,  
Cu o... butelcă<sup>9</sup> Noctuinus cel fudul face pereche.  
*Thalassio, Thalassio, Thalassio*<sup>10</sup>.”

### Referințe bibliografice:

- \*\*\*. 1968. *Oxford Latin Dictionary*. Oxford: Clarendon Press.
- Cizek, Eugen. 1994. *Istoria literaturii latine*. Vol. I. București: Societatea „Adevărul” S.A.
- Grimal, Pierre. 1997. *Literatura latină*. Traducere de Mariana și Liviu Franga. Note suplimentare și cuvânt înainte de Liviu Franga. Medalion biografic Pierre Grimal de Eugen Cizek. București: Teora.
- Guțu, G. 1970. *Publius Vergilius Maro. Studiu literar*. București: Univers.
- Guțu, Gheorghe. 1983. *Dicționar latin-român*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Nichita, Mihai (coordonator). 1981. *Istoria literaturii latine*. Vol. II. Partea I-a. Perioada Principatului (44 î.e.n.-14 e.n). București: Universitatea din București.
- Rat, Maurice. 1935. *Épigrammes (Epigrammata). Notices sur les Épigrammes*, in *Poèmes attribués à Virgile*. Traduction nouvelle de Maurice Rat.

---

<sup>7</sup> Există mai multe teorii emise de cercetători asupra acestor „două fete”. Astfel, unii sunt de părere că Noctuinus s-a căsătorit cu două fiice deodată, cea de-a doua fiică fiind sora chinuită de tată, aflată în grija Atiliei, care nu renunță la ea în ciuda căsătoriei, iar alții consideră că o fiică este reprezentată de Atilia, fiica lui Atilius, iar cea de-a doua fiică a bețivului Atilius este sticla cu băutură. Astfel, prin căsătorie, Noctuinus nu a luat doar fata, ci și sticla, patima socrului său.

<sup>8</sup> Acest îndemn este adresat, cel mai probabil, nuntașilor.

<sup>9</sup> Dincolo de teoria emisă mai sus, referitoare la patima socrului pentru băutură, prezența sticlei cu băutură la ceremonia de căsătorie și însoțirea simbolică a lui Noctuinus cu aceasta pot indica faptul că mirele s-a prezentat beat la propria-i nuntă.

<sup>10</sup> Aceasta este o formulă folosită, încă din vremurile vechi ale Romei, încă din vremea lui Romulus, în ceremonia de căsătorie, pentru a felicita mireasa. Se presupune că nici măcar romanii nu cunoșteau cu adevărat semnificația cuvântului, existând posibilitatea ca acesta să facă trimitere la o veche divinitate protectoare a căsniciei (vezi Mooney 1916, 71).

Garnier ([http://remacle.org/bloodwolf/poetes/appendix/e\\_pigrammata](http://remacle.org/bloodwolf/poetes/appendix/e_pigrammata), accesat în data de 18.04.2023).

**Surse:**

Catul. 1969. *Poezii*. În românește cu un studiu introductiv și note de Teodor Naum. Ilustrații de Vasile Kazar. București: Editura pentru Literatură Universală.

Virgil. 1918. Vol. II. *Aeneid VII-XII. The Minor Poems*. With an english translation by H. Rushton Fairclough. New York: G.P Putman's and Sons.

Mooney, Joseph J. 1916. *The Minor Poems of Virgil*. Comprising *The Culex, Dirae, Lydia, Moretum, Copa, Priapea and Catalepton*. Metrically translated into English By Joseph J. Mooney. To wich is prefixed a translation of Foca's *Life of Vergil*. While the Latin text of the poems is appended. Birmingham: Cornish Brothers Ltd.

**Surse electronice:**

[https://www.hs-augsburg.de/~harsch/Chronologia/Lsante01/Vergilius/ver\\_apca.html](https://www.hs-augsburg.de/~harsch/Chronologia/Lsante01/Vergilius/ver_apca.html).